

Enterprise profitability management

Bohdana Buslenko, Irina Novoitenko

National university of food technologies, Kyiv, Ukraine

Abstract

Keywords:

Profit
Management
Profitability
Effectiveness

Article history:

Received 12.11.2013
Received in revised
form
19.12.2013
Accepted 28.02.2014

Corresponding author:

Bohdana Buslenko
E-mail:
bogdanabuslenko@
gmail.com

Introduction. Providing society with quality food at affordable prices is one of the objectives of national security. This necessitates a thorough study of any component costs that form the production costs for end users. The same applies to setting tariffs for the carriage of goods paid highways.

Materials and methods. Experiments were conducted on the basis of the analytical model developed by the actual design and data provided by the State Agency of Ukraine roads "Ukravtodor."

Results. Based on the principles of behavioral users of the transport network, formulated by J. Wardrop proposed a model that takes into account the desire of users to minimize their travel costs to your destination. The function of the total costs, which is based on the developed model, taking into account: the cost of time spent associated with time spent on the route, the consumption of fossil fuels and a travel route on a fixed rate. For example, a route designed by the great building of the Kiev ring road concession and the actual route that connects with Kalynivka Brovarskiy district and village Berezivka Makarov district of Kiev region are presented using the model. The obtained values of maximum rates that may be charged on product carriers, based on the capacity refrigerators. It was found that with increasing load level rate should decline as rising costs for fuel and oil carriers.

Conclusions. The developed model allows determination of the maximum permissible level of tariffs that may be imposed on carriers food without increasing the cost of production for consumers.

Управління прибутковістю підприємства

Богдана Бусленко, Ірина Новойтенко

Національний університет харчових технологій, Київ, Україна

Вступ

Значні темпи розвитку економіки, динамізм зовнішнього середовища, впровадження світових стандартів діяльності вимагають від підприємства максимально ефективного використання наявних ресурсів і підвищення результативності його функціонування. Основним джерелом розвитку та науково-технічного удосконалення матеріальної бази підприємства є прибуток.

Грамотне, ефективне управління формуванням прибутку, його розподілом та використанням передбачає побудову на підприємстві відповідних організаційно-методичних систем забезпечення цього управління, знання основних механізмів формування прибутку, принципи його розподілу.

Прибуток є основним показником діяльності виробничого підприємства. В умовах ринкової економіки прибуток виступає як генератор виробничого процесу. Він діє і на рівень використання ресурсів, і на їхній розподіл серед альтернативних користувачів. Саме прибуток спонукає підприємство здійснювати нововведення, що стимулює інвестиції, загальний випуск продукції і зайнятість. Нововведення є основним чинником економічного зростання, і саме гонитва за прибутком лежить в основі більшості нововведень. Прибуток також ефективніше виконує завдання розподілу ресурсів поміж альтернативними видами виробництва. Поява економічного прибутку стає сигналом про те, що суспільство бажає розширення конкретної галузі.

На сучасному етапі розвитку ринкового середовища господарювання власників підприємств цікавить не тільки отримання прибутку у поточному періоді, але й максимізація його у довгостроковому періоді. Для досягнення цієї мети на перший план виходять питання, пов'язані з ефективністю управління прибутком.

На підприємствах визначають різні види ефективності, проте більшість підприємств зосереджує свою увагу на визначенні та оцінці економічної та соціальної ефективності.

Незважаючи на значний доробок науковців з розгляду проблеми ефективності, на цей час не існує єдиного підходу до визначення поняття "ефективність" та немає єдиної методики оцінки різних видів ефективності. Це і визначає актуальність пошуку підходів до визначення методів оцінки ефективності та необхідність вдосконалення управління прибутковістю, як основи ефективної діяльності підприємства

Матеріали і методи

Теоретичною й методологічною основою дослідження є наукові концепції та теоретичні розробки вітчизняних і закордонних учених з питань оцінки, формування та управління прибутковістю підприємства. В основі дослідження використано як загальнонаукові, так і спеціальні методи досліджень. Для уточнення понятійного апарата, визначення сутності та змісту процесу формування прибутковості підприємства, обґрунтування методики оцінки ефективності використання прибутку застосовано методи абстракції, аналізу та синтезу, порівняння, систематизації та узагальнення.

Результати та обговорення

Формування та створення ринкової економіки потребує від підприємств України раціонального і економічно обґрунтованого підходу до планування своєї діяльності, до визначення стратегії фінансової і виробничої політики, аналізу й оцінки отриманих результатів. Уся діяльність підприємства спрямовується на те, щоб забезпечити зростання прибутку або, принаймні, стабілізацію його на певному рівні протягом визначеного періоду часу.

Особливістю прибутку в умовах ринку є не накопичення його в грошовій формі, а витрачання на інвестиції та інновації. Повертаючись через них, він забезпечує економічне зростання підприємства та підвищення його конкурентоспроможності.

Прибуток – це виражений в грошовій формі чистий дохід підприємця на вкладений капітал, що характеризує його винагороду за ризик здійснення підприємницької діяльності, що визначається як різниця між сукупним доходом і сукупними витратами в процесі здійснення цієї діяльності.

Прибуток виконує наступні функції:

- оцінки підсумків діяльності підприємства;
- розподілу (розподілу доходу між підприємством і державою, підприємством і його робітниками, між сферою виробництва і невиробничою сферою);
- джерела утворення фондів економічного стимулювання і соціальних фондів.

Роль прибутку в умовах ринкової економіки описана в табл. 1.

Прибутки (доходи) поділяються за видами діяльності, функціями, та елементами витрат: валовий прибуток (збиток) звітного періоду, фінансові результати, прибуток (збиток) від операційної діяльності, фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування, фінансові результати від звичайної діяльності, надзвичайний прибуток (збиток) та чистий прибуток (збиток) підприємства.

Прибутки (доходи) як фінансові результати відображаються у П(С)БО 3 «Звіт про фінансові результати», та поділяються за видами діяльності – від звичайної до надзвичайної.

Розрізняють такі види прибутку від операційної діяльності:

- валовий прибуток;
- прибуток (збиток) від операційної діяльності;
- прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування;
- чистий прибуток.

Надлишок виробленої продукції над спожитою становить додатковий продукт (додаткову вартість), що створюється затратами додаткової праці, і може бути використана як матеріальна основа подальшого розвитку виробництва.

Таблиця 1

Роль прибутку в умовах ринкової економіки

Прибуток підприємства	1. Отримання високого рівня прибутку є цілком очевидним мотивом підприємницької діяльності не тільки для власників підприємства, але також і для решти його персоналу.
	2. Утворює базу економічного розвитку держави, адже механізм перерозподілу прибутку підприємства через податкову систему дозволяє збільшувати прибуткову частину державних бюджетів всіх рівнів.
	3. Індивідуальний рівень прибутку підприємства порівняно з галузевим характеризує ступінь спроможності менеджерів успішно здійснювати господарську діяльність в умовах ринкової економіки.
	4. Основне внутрішнє джерело формування фінансових ресурсів підприємства, які забезпечують його розвиток.
	5. Здатність збільшення вартості капіталу забезпечується шляхом капіталізації частини одержаного підприємством прибутку.
	6. Основне джерело задоволення соціальних потреб суспільства.
	7. Основний механізм захисту підприємства від загрози банкрутства. За рахунок капіталізації одержаного прибутку може бути швидко збільшена частка високоліквідних активів, підвищена частка власного капіталу при відповідному зниженні об'єму використовуваних позикових засобів, сформовані відповідні резервні фінансові фонди.

Оскільки вартість продукції визначається, виходячи зі суспільно необхідного рівня господарської діяльності (затрат праці), а собівартість продукції – виходячи із фактичних затрат праці, то відмінність між суспільно необхідним і фактичним рівнем господарської діяльності підприємства знаходить своє відображення в прибутку підприємства, який є видозміненою формою доданої вартості. При стабільній ціні (вартості) зниження собівартості продукції веде до збільшення прибутку підприємства. Ось чому прибуток є основним узагальнюючим показником рівня господарської діяльності підприємства. Хоч частина його і використовується як матеріальна винагорода за досягнуті успіхи, але це не означає, що він належить підприємцю і може використовуватись як його власний дохід.

Економічна ефективність передбачає збільшення ефекту при досягнутих за попередній період (базових) витратах виробництва. Ефектом у такому випадку виступає сума отриманого прибутку. Систему показників економічної ефективності зображено на рис. 2 [9].

Дослідження прибутковості підприємства включає розгляд його виникнення в процесі формування, функціонування у сфері обміну і розподілу та використання для нагромадження капіталу (капіталізації прибутку). Особливо важливими ці питання стають для підприємств, де у довгостроковому періоді прибутковість не підвищувалась, або які функціонують збитково.

Для аналізу впливу зовнішніх чинників на обсяг прибутку конкретного підприємства слід використовувати дані управлінського та маркетингового аналізу, що мають проводитися на кожному підприємстві, інформацію спеціалізованих консалтингових фірм, статистичні дані по регіонах, країні в цілому, вибіркові статистичні та аналітичні дослідження по галузях і групах підприємств, котрі проводяться органами державної статистики [6].

Рис. 1. Система показників економічної ефективності підприємства

Для ефективного управління прибутком треба сформувати дієву систему управління прибутком підприємства, яка розглядається як сутність взаємопов'язаних елементів, кожний з яких виконує певну роботу, спільна дія котрих за певних умов забезпечує досягнення механізму отримання прибутку заданої величини. Ця система має певну структуру, в якій виділяють шість основних блоків: ціль, принципи й завдання управління; механізм управління; організаційне забезпечення; інформаційне забезпечення; методи аналізу прибутку; контроль за виконанням плану по прибутку. Проведемо стислий аналіз складових цієї системи.

Головною метою управління прибутком є визначення шляхів найбільш ефективного його формування та оптимального розподілу, що спрямовані на забезпечення розвитку діяльності підприємства та зростання його ринкової вартості. Виходячи із мети управління прибутком, у процесі управління доцільно вирішити наступні завдання:

а) оптимізація обсягу прибутку, що відповідає ресурсному потенціалу підприємства й ринковій кон'юктурі;

б) досягнення максимально можливої відповідності між обсягом сформованого прибутку й припустимим рівнем ризику. Між цими параметрами спостерігається прямо пропорційна залежність;

в) забезпечення високої якості сформованого прибутку. Це означає, що резерви його росту повинні бути в першу чергу реалізовані за рахунок операційної (поточної) діяльності й реального інвестування чистого прибутку, що створює базу для подальшого розвитку підприємства;

г) формування за рахунок прибутку обсягу фінансових ресурсів, достатніх для розвитку підприємства в майбутньому. Ці грошові ресурси концентруються в складі фонду нагромадження й направляються на фінансування витрат капітального характеру;

д) розробка ефективних програм участі персоналу в прибутку підприємства, що дозволяють зблизити інтереси власників і найманих робітників;

е) створення умов для збільшення ринкової вартості підприємства, що визначається рівнем капіталізації прибутку. Підприємство саме встановлює пропорції розподілу прибутку на капіталізовану й споживану її частини. При цьому враховуються умови й завдання господарської діяльності.

У структурі механізму управління прибутком Бланк І.О. виділяє наступні елементи: ринковий механізм регулювання формування й використання прибутку; державне нормативно - правове регулювання питань формування й розподілу прибутку підприємства; внутрішній механізм регулювання окремих аспектів формування, розподілу й використання прибутку підприємства; система конкретних методів і прийомів здійснення управління прибутком.

Існує широка різноманітність технологій синтезу аналітичних індикаторів. Доцільно розглянути найбільш показові та відомі технології дослідження ефективності діяльності через прибутковість.

А. Лоулорол вважає, що ефективність є всезагальним економічним показником, який інтегрує у собі вплив усієї різноманітності чинників і перебіг усіх бізнес-процесів. Він побудував аналіз за п'ятьма такими напрямками – цілі діяльності, коефіцієнт корисної дії компанії, корпоративна ефективність, порівнянність результатів, прогресивність зміни тенденцій. Загальна схема аналізу ефективності та побудови системи аналітичних показників за Лоулоролом має такий вигляд (рис. 3).

Подані на рис. показники, особливо перших двох рівнів, повинні давати можливість зіставлення досягнутого рівня результативності з тим, якого можна було б досягнути за умови найефективнішого використання усіх корпоративних ресурсів.

Праці Скотт Д. Сінка базуються на виокремленні таких критеріїв ефективності діяльності підприємств, як дієвість, економічність, якість, прибутковість, продуктивність, якість трудового життя, інноваційність.

Рис. 3. Схема аналізу ефективності за А. Лоулоролом

З метою управління прибутковістю Скотт Д. Сінк рекомендує використовувати аналітичну матрицю, побудовану на індексній основі (рис. 4) [8].

<i>Індекс відшкодування витрат</i>	Позитивна прибутковість внаслідок покриття витрат	Прибутковість підприємства забезпечується зростанням ефективності та покриття витрат
	Негативна прибутковість внаслідок не покриття витрат	Будь-які позитивні зміни прибутковості, пов'язані з ефективністю підприємства
	<i>Індекс ефективності підприємства</i>	

Рис. 4. Матриця управління прибутковістю Скотт Д. Сінка

Бланк І.О. виділяє п'ять основних принципів, що лежать в основі управління прибутком [8]:

- інтегрованість із загальною системою управління підприємством. Так як прибуток є основним узагальнюючим показником діяльності всього підприємства, то будь-які управлінські рішення, в остаточному підсумку, впливають на його обсяг. Тому управління прибутком повинне бути безпосередньо пов'язане з усією системою управління підприємством;
- комплексний характер прийняття управлінських рішень;
- високий динамізм управління. Постійні зміни умов зовнішнього й внутрішнього середовища, вимагають від системи управління прибутком здібності швидко пристосовуватися до цих змін;
- варіативність підходів до розробки окремих управлінських рішень. Найбільш вірне управлінське рішення можна сформулювати тільки в тому випадку, якщо аналізуються кілька альтернативних сценаріїв розвитку господарської діяльності підприємства;
- орієнтованість на стратегічні цілі розвитку підприємства. Формування цілей управління прибутком повинне здійснюватися з урахуванням стратегічних пріоритетів розвитку господарської діяльності.

В ринкових умовах прибуток розглядається не лише як результат діяльності, який треба максимізувати, а й економічний показник, що відображається в фінансовій і податковій звітності, який необхідно коригувати в бік зменшення або збільшення залежно від причин, що призводять до такого коригування. Недостовірні дані звітності про фінансові результати (прибуток) або інші сторони діяльності суб'єктів господарювання мають негативний вплив на прийняття рішень на всіх рівнях управління, в тому числі державному, та призводять до тінізації економіки. Проблеми, пов'язані з причинами, способами та засобами викривлення інформації про прибуток, висвітлені в численних зарубіжних і вітчизняних публікаціях, проте практичних досліджень у цій сфері не так вже й багато. Але на основі цих робіт можна зробити висновок, що основними причинами викривлення інформації про прибуток на сьогодні в Україні є: податковий тиск, наявність "тіньових" витрат, необхідність представлення результатів діяльності інвесторам і кредиторам [10].

Тому держава як основний регулятор економічних відносин в Україні повинна вжити всіх заходів для підвищення точності фінансової звітності підприємств, адже прибуток як соціально-економічний показник має прямий вплив на рівень розвитку

економіки і якості життя населення. Найбільш актуальними є заходи, пов'язані з удосконаленням податкового законодавства, підвищенням добробуту громадян країни та детінізацією економіки. Також значний вплив має зниження бюрократизації.

Прибутковість діяльності оцінюється показниками рентабельності. Досягти збільшення показників рентабельності з метою забезпечення постійної платоспроможності підприємства пропонується через:

1) зростання обсягу виробництва і реалізації продукції: для цього необхідно повністю завантажити устаткування, максимально використовувати виробничу потужність підприємства;

2) скорочення витрат на виробництво і реалізацію продукцію:

- скорочення змінних витрат: проведення переговорів з постачальниками сировини, матеріалів на предмет зменшення їх загальної вартості через систему знижок на оплату;

- скорочення постійних витрат: у період кризи для отримання швидкого ефекту від антикризових заходів звертаються маркетингові програми, дослідницькі розробки, адміністративні витрати;

3) підвищення цін: слід врахувати платоспроможність покупців, попит на продукцію, тобто відносну еластичність попиту на продукцію за ціною.

Другим напрямом досягнення прибутковості у короткостроковому періоді є прискорення оборотності активів. Прискорення оборотності для підвищення ефективності використання коштів пропонується здійснювати через:

1) скорочення запасів товарно-матеріальних цінностей: досягається шляхом синхронізації обсягів поставок; регулювання запасів і обсягів виробництва (продажу) продукції;

2) підвищення ефективності управління дебіторською заборгованістю;

3) визначення надійності покупців продукції, як можливих дебіторів;

4) підвищення ефективності управління необоротними активами.

Третім напрямом досягнення прибутковості визначено зниження заборгованості. Скорочення заборгованості, недопущення прострочення платежів буде свідчити про фінансову надійність підприємства, про довіру до нього зі сторони кредиторів. Наявність значної кредиторської заборгованості як безоплатного джерела коштів підвищує ризик для підприємства і його кредиторів.

Висновки

Економісти використовують поняття «прибуток» для вираження різниці між доходом підприємства і його витратами. Прибуток це перевищення доходів від продажу товарів (послуг) над здійсненими витратами (капіталом).

Характеризуючи надлишок надходжень над витратами ресурсів, прибуток є метою підприємницької діяльності та основним її економічним показником.

Підвищення рентабельності виробництва та інвестиційної привабливості підприємства, зміцнення конкурентоспроможності вимагають застосування ефективних підходів до управління прибутком суб'єкта господарювання з метою його максимізації. Зростання ролі прибутку в господарському механізмі підприємства, його значення для інвестиційної підтримки розвитку підприємства зумовило актуальність дослідження економічної природи прибутку, правомірності та доцільності розгляду прибутку як об'єкта управління.

Література

1. James H. Love, Stephen Roper, Jun Du (2009), Innovation, ownership and profitability, *International Journal of Industrial Organization*.
2. John Goddard, Manouche Tavakoli, John O.S. Wilson (2009), Sources of variation in firm profitability and growth, *Journal of Business Research*.
3. Michael Goul, Karen Corral (2007), Enterprise model management and next generation decision support, *Decision Support Systems*.
4. Rabah Medjoudj, Djamil Aissani, Klaus Dieter Haim (2013), Power customer satisfaction and profitability analysis using multi-criteria decision making methods, *International Journal of Electrical Power & Energy Systems*.
5. Верхоглядова Н.І. Зміст та значення прибутку як головної рушійної сили ринкової економіки / Верхоглядова Н.І., Ільїна С.Б., Шило В.П. // Економічний простір. – 2008. – № 18. – С. 237-245.
6. Горячева К.С. Інформаційно - аналітичне забезпечення фінансової безпеки підприємства [Текст] / К.С. Горячева // Актуальні проблеми економіки. – 2003. – №9.- С.43–47.
7. Зінченко О.А. Управління якістю фінансового результату підприємства / О.А. Зінченко // Економіка та управління підприємствами. – 2010. – № 1. – С. 109-114.
8. Олексюк О.І., Дзюбенко Н.І. Прибутковість в управлінні результативністю діяльності сучасних компаній// Фінанси України. – 2006, № 12. – С. 101-112.
9. Проскура К. Соціально-економічна ефективність торговельного підприємства: резерви і шляхи підвищення// Вісник ДВ. – 2007. – 14 вересня.
10. Савченко Л. Аналіз причин і способів викривлення фінансового результату// Вісник КНТЕУ. – 2006, № 2. – С. 90-99.

References

1. James H. Love, Stephen Roper, Jun Du (2009), Innovation, ownership and profitability, *International Journal of Industrial Organization*.
2. John Goddard, Manouche Tavakoli, John O.S. Wilson (2009), Sources of variation in firm profitability and growth, *Journal of Business Research*.
3. Michael Goul, Karen Corral (2007), Enterprise model management and next generation decision support, *Decision Support Systems*.
4. Rabah Medjoudj, Djamil Aissani, Klaus Dieter Haim (2013), Power customer satisfaction and profitability analysis using multi-criteria decision making methods, *International Journal of Electrical Power & Energy Systems*.
5. Verhogljadova N.I., Il'i'na S.B., Shylo V.P. (2008), Zmist ta znachennja prybutku jak golovnoi' rushijnoi' syly rynkovoï ekonomiky, *Ekonomichnyj prostir*, 18, pp. 237-245.
6. Gorjacheva K.S. (2003), Informacino - analitychne zabezpechennja finansovoi' bezpeky pidpryjemstva, *Aktual'ni problemy ekonomiky*, 9, pp. 43–47.
7. Zinchenko O.A. (2010), Upravlinnja yakistju finansovogo rezul'tatu pidpryjemstva, *Ekonomika ta upravlinnja pidpryjemstvamy*, 1, pp. 109-114.
8. Oleksjuk O.I. and Dzjubenko N.I. (2006), Prybutkovist' v upravlinni rezul'tatyvnistju dijal'nosti suchasnyh kompanij, *Finansy Ukrainy*, 12, pp. 101-112.
9. Proskura K. (2007), Social'no-ekonomichna efektyvnist' torgovel'nogo pidpryjemstva: rezervy i shljahy pidvyshhennja, *Visnyk DV*.
10. Savchenko L. (2006), Analiz prychny i sposoby vykryvlennja finansovogo rezul'tatu, *Visnyk KNTEU*, 2, pp. 90-99.